

DOI: [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.5\(178\).22](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.5(178).22)
УДК 37.016:796.35-053.67-057.874

Мазяр В.С.,
ORCID 0009-0001-2166-440X
аспірант кафедри фізичного виховання та спортивного вдосконалення,
Житомирський державний університет імені Івана Франка;
Грибан Г.П.,
ORCID 0000-0002-9049-1485
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри фізичного виховання та спортивного вдосконалення,
Житомирський державний університет імені Івана Франка.

ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ВАРІАТИВНОГО МОДУЛЮ «ФЛОРБОЛ» ДО НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДЛЯ ЮНАКІВ 14–16 РОКІВ

У статті розглядаються питання пов'язані з розвитком флорболу в закладах загальної середньої освіти. Мета дослідження полягає у визначенні ставлення вчителів фізичної культури до введення модуля «Флорбол» як варіативної складової навчальної програми з фізичної культури для юнаків 14–16 років. Концепція дослідження ґрунтується на методологічному, теоретичному та науково-методичному рівнях основних положень педагогіки та теорії і методики фізичного виховання. Дослідження проведені в Житомирському державному університеті імені Івана Франка в та закладах загальної середньої освіти Житомирщини в 2023–2024 рр., в якому взяли 42 здобувачі – майбутні вчителі фізичної культури та 137 вчителів з фізичної культури. Методи дослідження: аналіз літературних джерел, спостереження, бесіди, анкетування, методи математичної статистики. Встановлено, що наявність умінь та навичок гри з флорболу під час проведення уроку з фізичної культури у здобувачів лише 19,1 %, у вчителів з різним стажем роботи: 71,4 %, 66,1 % та 63,0 %, відповідно. Найбільшою перешкодою для впровадження флорболу на уроках і в позаурочний час у закладах загальної середньої освіти є відсутність спортивних майданчиків, потрібного обладнання й відповідної професійної підготовки вчителів фізичної культури.

Ключові слова: флорбол, учні, уроки фізичної культури, заклади загальної середньої освіти, юнаки 14–16 років.

Maziar Volodymyr, Griiban Gryhoriy. Prospects for the implementation of the variable module "floorball" in the physical education curriculum for 14-16-year-old boys. The article deals with issues related to the development of floorball in general secondary education institutions. The presence of so-called variable modules within the current curriculum allows to vary to some extent the content of the educational material on physical culture in the direction of including the means of those types of sports and motor activity, which, on the one hand, are interesting and accessible to modern schoolchildren and, on the other hand, positively affect the level of their health and development. The purpose of the study is to determine the attitude of physical education teachers to the introduction of the "Floorball" module as a variable component of the physical education curriculum for 14-16-year-old boys. The research concept is based on the methodological, theoretical and scientific-methodical levels of the basic provisions of pedagogy and the theory and methodology of physical education. The research was carried out at Zhytomyr Ivan Franko State University and general secondary education institutions of Zhytomyr region in 2023-2024 in which 42 students - future physical education teachers - and 137 physical education teachers participated. Research methods: analysis of literary sources, observations, interviews, questionnaires, methods of mathematical statistics. Floorball is a team game sport and represents hockey in a sports hall. Simple equipment for the player, relatively inexpensive sports equipment made of plastic materials which makes it light and reduces the risk of injury, simple rules of the game and the ability to train on any flat surface. Floorball as a means of physical education attracts the attention of students with its high emotionality, spectacle, variety of manifestations of physical qualities, many different game combinations, quick transition from actions in attack to defense and ensures the preparation of student youth for active life activities and a healthy way of life. It was established that only 19.1% of the students have the skills and abilities to play floorball during a physical education lesson, and 71.4%, 66.1% and 63.0% of teachers with different work experience, respectively. The biggest obstacle to the introduction of floorball in lessons and extracurriculars in general secondary education institutions is the lack of sports grounds, the necessary equipment and the appropriate professional training of physical education teachers.

Keywords: floorball, students, physical education lessons, general secondary education institutions, 14-16-year-old boys.

Постановка проблеми. Зниження рівня фізичного розвитку, фізичної підготовленості і здоров'я учнівської молоді в Україні набули критичного характеру. Причинами незадовільного розвитку фізичних якостей у більшості старшокласників та погіршення стану їх здоров'я, є суттєве зниження рухової активності та недостатня увага до фізичного виховання в сім'ях та школах. Сучасна система фізичної культури у школах не задовольняє природну біологічну потребу учнів в руховій активності, не забезпечує їх необхідним рівнем здоров'я, фізичної підготовленості, працездатності, науково

обґрунтованими фізкультурно-оздоровчими технологіями, які можна використовувати в подальшій життєдіяльності. Адже виникла суперечність між потребами учнів у світоглядному, духовно-культурному, інтелектуальному розвитку та фізичному вдосконаленні. Тому вчителі закладів загальної середньої освіти змушені вирішувати цю проблему шляхом залученням учнів до нових видів рухової активності, зокрема флорболу.

Аналіз літературних джерел. Реалізація цілей шкільної системи фізичного виховання сьогодні детермінована великою кількістю освітніх реформ. Водночас, залишаються суттєві недоліки, зокрема в частині програмного забезпечення уроків фізичної культури. Водночас наявність так званих варіативних модулів в межах діючої навчальної програми дозволяє певною мірою варіювати зміст навчального матеріалу з фізичної культури у сторону включення засобів тих видів спорту та рухової активності, які з одного боку цікаві та доступні сучасним школярам, а з іншого – мають позитивний вплив на рівень їхнього здоров'я, розвитку та формування необхідних навиків [3, с. 37].

Аналіз навчальної програми з фізичної культури показав, що вона складається з модулів. Кожен з модулів включає освоєння засобів різних видів спорту та рухової активності. У 6–9 класах це аеробіка, аквааеробіка, степ-аеробіка, футбол, бадмінтон, баскетбол, волейбол, веслування на байдарках і каное, військово-спортивні ігри, гирьовий спорт, гімнастика, легка атлетика, городки, корфбол, лижна підготовка, настільний теніс, петанк, плавання, професійно-прикладна фізична культура, регбі, рухливі ігри, боротьба самбо, сумо, спортивне орієнтування, теніс, туризм, фехтування, фістбол, флорбол, хортинг, чирлідінг. Варіативна складова, окрім зазначених вище, передбачає застосування засобів будь-яких видів спорту та рухової активності, які є доступними для школи та учнів [8].

Модуль «Флорбол» є варіативною складовою навчальної програми з фізичної культури для 6–9 класів закладів загальної середньої освіти. Флорбол є командним ігровим видом спорту і представляє собою хокей в спортивному залі. Нескладна екіпіровка гравця, відносно недорогий спортивний інвентар, виготовлений з пластмасових матеріалів, що робить його легким і зменшує ризик травматизму, прості правила гри і можливість тренуватися на будь-якій рівній поверхні, а також характер гри, що привертає увагу високим темпом, постійно змінним напрямом атак, майже безконтактним відбором м'яча і великою кількістю голів, робить гру доступною та видовищною. Все це підвищує зацікавленість школярів цим видом рухової діяльності [8, с. 121].

При цьому спостерігається негативна тенденція відносно низького рівня здоров'я, фізичного розвитку та фізичної підготовленості учнів, низька їх мотивація до занять фізичною культурою [1; 6]. Доведено науковими дослідженнями, що школярі, які займаються фізичною культурою і спортом, мають значно кращі показники фізичного розвитку, фізичної підготовленості порівняно з їхніми однолітками, які не залучені до відповідних занять різними видами рухової активності [4; 5; 7].

Таким чином варто наголосити на складному системному завданні – підвищенні рівня фізичної підготовленості старшокласників за умови упровадження флорболу в навчальний процес закладів загальної середньої освіти. Не дивлячись на велику популярність флорболу серед учнівської молоді і широкі можливості його використання у навчальному процесі з фізичної культури та позаурочній фізкультурно-оздоровчій і спортивній роботі учнів шкіл, можливості та переваги цього виду спорту, вивчені недостатньо.

Мета дослідження полягає у визначенні ставлення вчителів фізичної культури до введення модуля «Флорбол» як варіативної складової навчальної програми з фізичної культури для юнаків 14–16 років.

Концепція дослідження ґрунтується на методологічному, теоретичному та науково-методичному рівнях основних положень педагогіки та теорії і методики фізичного виховання, закономірностях і принципах освітнього процесу з фізичної культури. Дослідження проведені в Житомирському державному університеті імені Івана Франка в та закладах загальної середньої освіти Житомирщини в 2023–2024 рр., в якому взяли участь 42 здобувачі – майбутні вчителі фізичної культури факультету фізичного виховання і спорту та 137 вчителів з фізичної культури. Використані методи: аналіз літературних джерел, спостереження, бесіди, анкетування, методи математичної статистики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Флорбол як засіб фізичного виховання привертає увагу учнів своєю високою емоційністю, видовищністю, різноманітним проявом фізичних якостей, безліччю різноманітних ігрових комбінацій, швидким переходом від дій у напад в захист та забезпечує підготовку учнівської молоді до активної життєдіяльності та до здорового способу життя.

Флорбол це командний вид спорту, що є одним із різновидів хокею з м'ячем. Його ще називають «хокей у залі». У флорбол грають в закритому приміщенні з твердою поверхнею, змагання проводяться між 2 командами. Мета – забити якомога більше голів у ворота суперника. В Україні флорбол з'явився в 1997 році, тоді було створено Федерацію флорболу Донецької області. В 2009 році зусиллями меценатів і ентузіастів з'явилася Всеукраїнська федерація флорболу. Почали проводитися чемпіонати, кубки та інші змагання. З того часу український флорбол почав прогресувати: з'являлося все більше гравців і клубів у різних містах. У 2016 році було створено Українську федерацію флорболу, до якої Всеукраїнська федерація флорболу входить як асоційований член.

Тепер українські команди мають можливість офіційно приймати участь у всіх міжнародних турнірах, а гравці увійти до складу збірних команд України для виступу на чемпіонатах світу і чемпіонатах Європи. Найінтенсивніше цей вид спорту розвивається на Західній Україні, але естафету прийняли і східні регіони нашої країни. Щорічно в Україні проводиться міжнародний відкритий турнір з флорболу «Крилатий м'яч» [2, 10].

Флорбол – це рухлива гра, в якій яскраво виражена роль рухів. Для рухливих ігор характерні активні творчі рухові дії, мотивовані її сюжетом. Основними позитивними перевагами флорболу перед іншими видами спорту є: безпечність, цілорічність, невибагливість до місць занять та інвентарю, простота правил гри, можливість під час гри виконувати велику кількість замінів гравців, можливість використовувати в іграх змішані за статтю команди – «мікст», це видовищна, динамічна, стрімка та надзвичайно захоплююча гра, яка розвиває швидкість, спритність, витривалість та практично не має протипоказань, тому вона має зайняти своє місце у фізичному вихованні учнів.

В той же час С.Т. Гейці, Ю.А. Ткач, Х.Р. Хіменес вказують на виклики сучасного фізичного виховання, які полягають в низькому рівні поінформованості та теоретичних знань учнів. Відсутності обізнаності батьків про позитивний вплив рухової активності на рівень фізичного здоров'я дітей; недостатній та загалом незадовільний рівень залучення школярів до фізкультурно-спортивних занять у вільний час; відсутній та низький рівень сформованості позитивного ставлення до занять фізичною культурою у позакласній роботі, відсутність необхідного позитивного досвіду школярів у самовдосконаленні тощо [3, с. 35].

В діючій програмі відзначено варіативність її змісту, планування матеріалу у відповідності до вікових та статевих особливостей учнів, їх інтересів [8], навряд чи можна все це буде реалізувати у практичній діяльності. Сучасна система організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти не має можливостей для індивідуалізації навчання. Це зумовлено сформованими видами діяльності, жорсткістю шкільної системи з її атрибутами (визначений навчальний план, стандартизовані вимоги до всіх учнів, переважання певних форм і методів навчання, що дають незначну варіативність для проявів творчої праці вчителя, адже вона здебільшого орієнтована не на облік, збереження, формування та розвиток індивідуальності учнів різного віку [9, 12].

Р.В. Чопик наголошує на перманентному соціальному завданні щодо перебудови та удосконалення системи шкільного фізичного виховання та його методологічного базису – програми [11]. Актуальним сьогодні є випробовування нових, цікавих та популярних серед учнів видів спорту та рухової активності на уроках фізичної культури, зокрема рухливої гри – флорбол.

Готовність вчителів до упровадження варіативної складової навчальної програми з фізичної культури – флорбол має враховувати їх мотиваційну спрямованість, позитивне ставлення до обраного виду рухової активності учнів, вплив навчальних занять на фізичний розвиток, фізичну підготовленість та стан здоров'я учнів, а також наявність майданчика чи спортивної зали та інвентарю для проведення занять. З цією метою нами проведено анкетування серед здобувачів – майбутніх вчителів фізичної культури та вчителів шкіл Житомирщини. Дослідження дають підстави стверджувати, що здобувачі (31,0 %) та вчителі зі стажем роботи 1–3 роки (61,9 %) не володіють в достатньому обсязі психолого-педагогічними, методичними та комунікативними знаннями. Наявність умінь та навичок гри з флорболу під час проведення уроку з фізичної культури у здобувачів лише у 19,1 %, у вчителів з різним стажем роботи: 71,4 %, 66,1 % та 63,0 %, відповідно (табл. 1). Це свідчить про те, що флорбол є новим видом спорту і тільки зараз починає вивчатися у закладах вищої освіти. Значна частина вчителів, незалежно від стажу роботи, відчувають потребу в оновленні своїх знань, оволодінні сучасними фізкультурно-оздоровчими технологіями.

Таблиця 1

Готовність вчителів фізичної культури закладів загальної середньої освіти до упровадження флорболу на уроках фізичної культури (n%)

Умови упровадження флорболу	Вчителі фізичної культури (стаж роботи, n = 179)			
	Здобувачі	Від 1 до 3 років	Від 4 до 15 років	Понад 15 років
Готовність	23/52,8	16/76,2	57/91,9	44/81,5
Наявність теоретичних знань	13/31,0	13/61,9	51/82,3	49/90,7
Наявність умінь і навичок	8/19,1	15/71,4	41/66,1	34/63,0
Володіння правилами флорболу	7/16,7	16/76,2	39/62,9	31/57,4
Достатня кількість бажаючих учнів	32/76,2	19/90,5	53/85,5	49/90,7
Наявність спортивного майданчику	31/73,8	19/90,5	62/100	42/100
Наявність спортивного інвентарю	42/100	21/100	62/100	58/100

Значна частина вчителів (57,4–76,2 %) не володіють в достатній мірі правилами проведення флорболу. В той же час учителі добре розуміють, що від наявності бажаючих учнів займатися флорболом, спортивного майданчику та інвентарю цей вид може бути включений до занять з фізичної культури. Слід зазначити, що переважна частина вчителів готова до упровадження флорболу на уроках фізичної культури в закладах загальної середньої освіти, але вважають, що є велика кількість видів рухової активності, які кращі для фізичного розвитку і фізичної підготовленості і не потребують спеціальних залів і місць для занять. Заняття флорболом вимагають наявності спортивної зали з якісним покриттям, що не завжди доступно для усіх шкіл, а школа не в змозі забезпечити інвентарем кожного учня. Проте, можна вивчати флорбол на уроках фізичної культури окремими класами та в позаурочний час.

Висновки. Встановлено, що найбільшою перешкодою для впровадження флорболу на уроках і в позаурочний час у закладах загальної середньої освіти є відсутність спортивних майданчиків, потрібного обладнання й відповідної професійної підготовки вчителів фізичної культури. З метою упровадження флорболу та інших нових видів рухової активності в Новій українській школі, на факультеті фізичного виховання і спорту розроблений та упроваджений курс з дисципліни «Сучасні модулі НУШ з методикою викладання», де розкриті питання стану флорболу в Україні та історія його розвитку, основні правила та суддівські жести. Викладання флорболу у закладах вищої освіти – це шлях до активного розвитку цієї рухливої гри в учнівському середовищі.

Перспективи подальших досліджень спрямовані на розроблення та обґрунтування програми варіативного модулю «флорбол» для учнів 14–16 років.

Література

1. Балушка Л., Хіменес Х., Окопний А. та ін. Динаміка підготовленості учнів ліцею з посиленою військово-фізичною підготовкою під впливом використання засобів боротьби. Теорія та методика фізичного виховання. 2020. 20(3). С. 165–173.
2. Білан Я.О. Флорбол як засіб фізичного розвитку молоді. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 15 : Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). Київ, 2015. 3К2 (57). С. 36–38.
3. Гейці С.Т., Ткач Ю.А., Хіменес Х.Р. Перспективи впровадження варіативного модулю «велоспорт» до навчальної програми з фізичної культури для учнів середніх класів. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Вип. 10 (141) 2021. С. 34–38. DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2021.10(141).08
4. Грибан Г.П., Мазяр В.С. Розвиток витривалості у юнаків із психічними розладами засобами футболу. Спортивна наука – 2023: зб. наук. праць VII Всеукраїнської наук.-практ конференції. Гол. ред. Т.Б. Кутек. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2023. С. 49–59.
5. Грибан Г.П., Філіна В.А., Пилипчук П.Б. Розвиток швидко-силових здібностей в учнів старшого шкільного віку засобами дзюдо: метод. рекомендації. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2023. 24 с.
6. Ільницький І., Окопний А., Палатний А. Удосконалення фізичної підготовленості учнів ліцеїв з посиленою військово-фізичною підготовкою за допомогою програм секційних занять з боксу. Фізична активність, здоров'я і спорт. 2017. № 3 (29), С. 14–23.
7. Лемак О., Корсак О., Султанова І. та ін. Особливості фізичного стану підлітків в умовах сьогодення. Вісник Прикарпатського університету. Серія: Фізична культура. 2020. Вип. 35. С. 48–59.
8. Навчальна програма з фізичної культури для загальноосвітніх навчальних закладів 5–9 класи : затв. наказом МОН від 03 серпня 2022 року № 698. Київ. 425 с. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/2022/08/15/navchalna.programa-2022.fizichna-kultura-6-9.pdf>
9. Сороколіт Н.С. Удосконалення фізичного виховання учнів 5–9 класів із застосуванням варіативних модулів навчальної програми : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання та спорту : 24.00.02. Львів, 2015. 20 с.
10. Флорбол. Основи техніки та тактики гри у флорбол. Методичний матеріал для лекцій з теорії та методики викладання флорболу. Всеукраїнська громадська організація «Федерація флорбола». Київ, 2012. 54 с.
11. Чопик Р.В. Проблеми застосування міжпредметних зв'язків у фізичному вихованні школярів на сучасному етапі. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури. 2017. Вип. 5 К (86)17, С. 367–370.
12. Chopyk R., Turchuk I. Sport szkolny w Ukraini. Life and movement. 2016. № 4 (7), P. 4-13.

References

1. Balushka L., Jimenez H., Okopny A. et alii. (2020). *Dynamica praeparationis lycei studentium cum aucta disciplina physica militari sub influxu instrumentorum pugnae. Theoria et methodus educationis physicae.* 20 (3). P. 165-173.
2. Bilan Ya.O. (2015). *Tabulatum ut medium iuventutis progressum physicum. Acta scientifica apud M.P. Drahomanov NPU. Series XV: Quaestiones scientificae et paedagogicae physicae culturae (culturae physicae et ludicrae).* Kyiv. 3K2 (57). P. 36-38.
3. Geitsi S.T., Tkach Yu.A., Jimenez H.R. (2021). *Prospectus introductionis variabilis moduli "cycli" ad curriculum educationis physicae pro scholis mediis. Acta scientifica apud M.P. Drahomanov NPU. Vol. 10 (141) 2021. P. 34-38. DOI 10.31392/NPU-nc.series15.10(141).08*
4. Hryban H.P., Mazyar V.S. (2023). *Patentia in adolescentulis animi perturbationibus eu per. Ludis scientiarum - 2023 : coll. de scientia Acta Conferentiarum Scientiarum-Practica VII All-Ucraina. Metam. ed. T.B. Nook Zhytomyr: Universitas publica nomine I. Franka. P. 49–59.*
5. Hryban G.P., Filina V.A., Pylypchuk P.B. (2023). *Progressio velocitatis et virium facultatum in alta schola studentium mediante judo: methodo. suasiones Zhytomyr: Universitas publica nomine I. Franka. 24 p.*
6. Ilnytskyi I., Okopnyi A., Palatnyi A. (2017). *Physicam lycei opportunitatem emendare studentibus cum aucta militari exercitatione physica ope programmatum classium sectionalium caesturum. Corporalis operatio, sanitas et ludis. No. 3 (29). 14-23 pp.*
7. Lemak O., Korsak O., Sultanova I. et alii. (2020). *Peculiaris physicae condicionis eleifend in hodiernis conditionibus. Bulletin of the Carpathian University. Series: Physical cultura. Exitus 35. P. 48–59.*
8. *Curriculum physicae culturae pro generalibus institutionibus educationis gradus 5-9: (2022). Approbatum. iussu Ministerii Educationis, Culturae, Ludi, Scientiae et Technologiae die 3 Augusti. N. 698. Kyiv. 425 p. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/2022/08/15/navchalna.programa-2022.fizichna-kultura-6-9.pdf>*
9. Sorokolit N.S. (2015). *Emendatio educationis physicae studiosorum graduum 5-9 cum usu modulorum variabilium curriculi: autoref. thesis ... candidatus scientiarum in physicis de educatione ludique. Leopoldis. 20 p.*
10. *Tabulatum. Basics of floorball ars and ratio. Materia methodica praelectionum theoriae ac methodi docendi floorball. (2012). Omnis ordo publicus Ucraina "Floorball Foederationis". Kyiv. 54 p.*
11. Chopyk R.V. (2017). *Problemata applicandi nexus interdisciplinares in educatione physica puerorum in statu recenti. Acta scientifica Universitatis Paedagogicae Nationalis ab M.P. Drahomanova. Series N. 15. Problemata scientifica et paedagogica culturae physicae. Issue 5 K (86) 17, pp. 367-370.*
12. Chopyk R., Turchuk I. (2017). *Sport szkolny w Ukraini. Life and movement. 2016. № 4 (7), P. 4-13.*